

Handläggare
Helene Carlsson
Telefon: 08-508 28 915

Till
Miljö- och Hälsoskyddsnämnden
2016-04-12 p. 17

Slutrapport EU-projektet Clean Fleets (tidigare kallat ProMotion)

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna slutredovisningen av projektet.

Gunnar Söderholm
Förvaltningschef

Gustaf Landahl
Avdelningschef

Sammanfattning

Miljöförvaltningen har deltagit i EU-projektet Clean Fleets. Projektet är nu avslutat och nedan redovisas förvaltningens erfarenheter. Clean Fleets gav förvaltningen möjlighet att fördjupa sitt arbete med miljökrav på fordon och transporttjänster och förbättrade samarbetet mellan olika aktörer inom Stockholms stad. Projektet möjliggjorde också för Stockholms stad att vara aktiv i olika inköpssamarbeten kring fordon samt gav staden stora möjligheter att bidra till både nationella inköpsråd och tillämpning och ev. kommande revidering av EU-direktiv för miljökrav på fordon och kollektivtrafik.

Bakgrund

Miljöförvaltningen har under perioden september 2012 till augusti 2015 deltagit i EU-projektet Clean Fleets (tidigare kallat ProMotion) enligt beslut i MHN 2011-06-14.

Syftet med projektet var att hjälpa offentliga aktörer att upphandla energieffektiva och rena fordon och att implementera direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon (2009/33/EG av den 23 april 2009). Detta som en del i en bredare målsättning att snabba på marknadsintroduktionen av fordon med högre energieffektivitet och bättre miljöprestanda för att därmed minska energiförbrukning, buller, och utsläpp.

Miljöförvaltningen lämnade synpunkter på förslaget till EU direktiv till näringsdepartementet 2008 (beslut i MHN 2008-03-18). Miljöförvaltningens har inom Clean Fleets fortsatt framhålla en tillämpning av direktivet som förespråkar att upphandlare använder sig av tekniska kriterier för upphandlingen, istället för att prissätta utsläppen som en del av prisutvärderingen, eftersom det i direktivet påbjudna priset på utsläppen är alldeles för lågt för att styra mot miljöeffektiva fordon(vilket också framgår av yttrandet till näringsdepartementet). Båda metoderna är möjliga enligt direktivet.

I projektet deltog 13 partners: Det var kommunala/regionala aktörer från Bremen (Tyskland), Palencia (Spanien), Rotterdam (Nederländerna), Sofia (Bulgarien) och Stockholms stad. Vidare deltog lokala/regionala trafikhuvudmän såsom Transport for London (England), VAG Freiburg (Tyskland), Zagreb Holding Ltd (Kroatien) samt samarbetsorganet The Romanian Association of Public Transport (URTP, Rumänien). Som experter/konsultstöd medverkade TÜV Nord Mobility (Tyskland), Transport & Travel Research Ltd (TTR, UK) The Institute of Studies for the Integration of Systems (ISIS, Italien).

Projektet leddes av ICLEI – Local Governments for Sustainability (Tyskland). Samordnare på miljöförvaltningen var Jonas Ericson men flera personer på miljöbilar har jobbat i projektet.

Projektet koordinerade insatser inom tre områden:

- Konkret rådgivning till upphandlade aktörer genom såväl helpdesk (råd i konkreta upphandlingar) som en serie seminarier (kunskapsuppbyggande)
- Framtagande av hjälpmedel såsom guide för att implementera direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon, en kalkylator för livscykelkostnader, och en rad faktablad och on-line utbildningar. Detta gjordes centralt i projektet med stöd av arbetsinsatser från deltagarna.
- Erfarenheter från projektet och projektets deltagare användes som input till kommissionen inför deras översyn av direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon.

Mer om hela projektet samt alla verktyg, forum etc. som etablerades under projektet återfinns på Clean Fleets hemsida <http://www.clean-fleets.eu/>

Stockholms stads insatser

- Kartläggning av nyligen genomförda stora offentliga fordonsupphandlingar och intervjuer med ansvariga upphandlare för att skapa en bild av hur dessa implementerar miljökrav och vilka aktörer som styr miljökraven. Vidare undersöktes vilka typer av kompetenser som är inblandade vid utformningen av miljökraven samt vilka kompetensbehov upphandlarna upplever.
Undersökningen visade att alla upphandlingar på något sätt tillämpade miljökrav, att ramavtalen löper på ett antal år, ofta fem år och att upphandlarna inte följer med i utvecklingen av fordon kontinuerligt utan enbart inför nya upphandlingar. I projektets uppdrag låg även att specifikt undersöka vilken kunskap upphandlarna hade om direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon. Den var låg. Men att kunskapen om direktivet var låg hindrade inte att väl avvägda miljökrav ställdes i de flesta upphandlingar.
- Arrangemang av en internationell konferens. *I maj 2013 hölls en konferens om erfarenheter i olika länder i Europa kring upphandling av elfordon samt utbyggnad av laddinfrastruktur. I anslutning ordnades även studiebesök. För att öka spridningen och för att möjliggöra finansieringen gjordes detta som ett samarbete med EU projektet E-Facts där Stockholm också medverkade vid tidpunkten.*
- Medverkan i projektets utveckling av verktyg för upphandlare och i arbete med rapporten om bussupphandling.
- Agerande av helpdesk för i synnerhet svenska upphandlare och medverka som expert i Clean Fleets on-line-forum för upphandlare. *Rådgivning gavs per telefon inför minst 15 upphandlingar i Stockholm och i Sverige och minst 27 frågor besvarades inom upphandlarforumet.*
- Spridande av kunskap till upphandlare i Stockholm och i Sverige om hur man kan ställa miljökrav vid fordonsupphandlingar. Här ingick, utöver goda exempel och ”svåra frågor”, info om på vilket sätt direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon samt miljöstyrningsrådets upphandlingshjälp (numera en del

av upphandlingsmyndigheten) kan användas för att garantera bästa miljöprestanda på upphandlade fordon. *Stockholm var medarrangör av ett nationellt och ett par regionala seminarier om miljökrav vid upphandling av transporter för upphandlare.*

- Sprida information till såväl upphandlare som fordonsleverantörer utanför Sveriges gränser om hur svenska offentliga upphandlare kräver allt mer miljöanpassade fordon och hur svenska upphandlare tillämpar direktivet för främjande av rena och energieffektiva vägtransportfordon för att få bästa miljöprestanda. *Stockholm medverkade vid minst 13 internationella konferenser, bl. a Eurocities Mobility forum och Ecoprocura.*
- Medverka i nationella expertgrupper för utformning av miljökrav till upphandlare av fordon och transporttjänster. *Clean Fleets möjliggjorde bl. a att Stockholm kunde medverka i Miljöstyrningsrådets arbete med upphandlingskriterier för fordon, drivmedel respektive transporttjänster som alla reviderades under Clean Fleets projekttid. Utöver det arbetade Stockholm i nära samarbete med Göteborg fram en reviderad version av definitionen av miljölastbil.*

Dessutom lade experter på Miljöbilar i Stockholm omfattande resurser på medverkan inom två av stadens egna upphandlingar: Skolskjutsar respektive Transportdelen inom livsmedelsupphandling till skolor. Detta möjliggjorde för skärpta och smartare miljökrav och har nu resultat i renare transporter till stadens verksamheter. Miljökraven i upphandlingarna har dessutom både inspirerat andra upphandlare samt i viss mån påverkat aktörer i de aktuella branscherna även utanför de nämnda avtalen.

Sammantaget kan man säga medverkan i Clean Fleets gav Miljöförvaltningen möjlighet att lägga arbetstid och resurser på strategiska insatser kring transportrelaterade upphandlingar såväl internt och lokalt som nationellt och internationellt. Att samarbeta utanför kommungränserna och utanför den egna organisationen underlättar för staden att klarar sina mål på fordons, och drivmedelssidan. Detta eftersom förutsättningarna till stor del bestäms nationellt eller inom EU samt av den samlade marknaden. Därför är samarbeten och spridning av goda idéer viktiga. Dessa

breddade insatser skulle ha blivit avsevärt dyrare för staden utan extern delfinansiering.

Ekonomiskt utfall

EURO SEK i kursiv stil	Utfall	Varav från EU (67,5 %)	Varav från stadens medel (32,5 %)
Personal (985 h)	53 199 503 795	35 909 340 058	17 290 163 736
Konsulter, resor, övriga utlägg	22 440 212 507	15 147 143 442	7 293 69 065
Indirekta kostnader*	31 919 302 273	21 545 204 031	10 374 98 242
TOTALT 2012-2015	107 558 1 018 574	72 601 687 531	34 957 331 043

*beräknad som 60 % på direkt personalkostnad enligt kontraktet.

Kvarstående effekter av projektet

Utöver de konkreta resultat som listats ovan har projektet Clean Fleets bidragit till:

- Höjd kompetens hos miljöförvaltningen när det gäller möjligheter och fallgropar för att ställa miljökrav som också ger verklig miljöeffekt och driver utvecklingen vid transportrelaterade upphandlingar.
- Tätare samarbete mellan serviceförvaltningen respektive enskilda förvaltningars upphandlare och miljöförvaltningens experter på fordon och rena drivmedel.
- Gott renommé för Stockholms stad i nationella och internationella expertgrupper.
- Informella nationella och internationellt nätverk för erfarenhetsutbyte kring miljökrav på fordon, drivmedel och transporter, särskilt mellan Nederländerna, Storbritannien, Danmark och Norge som är de europeiska medlemsstater som ligger närmast det svenska angreppssättet.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Hållbar offentlig upphandling är ett nyckelområde i arbetet för hållbar konsumtion och produktion. Inköp som görs av svenska staten, kommuner och landsting motsvarar cirka 500 miljarder kronor per år varför effekterna kan bli betydande,. Flera utredningar visar på sektorns potential att genom upphandling nå miljöförbättringar.

Att använda upphandling som ett pådrivande instrument för social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet är också något som framhålls i budgeten för Stockholms stad 2016. Det är också ett område där Stockholm länge legat i framkant avseende inköp/upphandling av vissa varor och tjänster.

Arbetet inom ramen för Clean Fleets gav miljöförvaltningen resurser att visa upp Stockholms goda arbete, att inspirera på både lokal, nationell och internationell nivå men också att lära sig både av andra och av eget fördjupat och konkret arbete med verkliga upphandlingar. Därmed kunde Stockholm flytta fram positionerna i de egna upphandlingarna, liksom bidra konstruktivt till nationella regelverk och vägledningar.

Clean Fleets gav förvaltningen möjlighet att använda ”extra arbetstid” för att ta fram väl avvägda miljökrav vid transportrelaterade upphandlingar, vilket har varit mycket positivt. Utan motsvarande resurser finns risk att miljöförvaltningen måste lägga engagemanget för miljökrav i upphandling på en lägre nivå kommande år.

Samarbete med nationella aktörer, som har ett mer långsiktigt uppdrag på upphandlingsområdet än vad miljöförvaltningen har och som dessutom har etablerade kanaler till en för miljöförvaltningen ny målgrupp -upphandlare i hela Sverige - är en framgångsrik metod.

EU-projektet erbjöd en från EU-kommissionen mycket efterfrågad kontaktyta mellan direktiv-ansvariga och verkligheten i kommuner runt om i Europa. Stockholm och Clean Fleets fick många möjligheter att lämna direkt feedback på såväl (o)möjligheter under implementering som synpunkter inför revidering. Detta framkommer inte minst i den utvärdering av direktivets effekter som gjorts på uppdrag av EU-kommissionen.

SLUT